

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені АДМІРАЛА МАКАРОВА

ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК НУК

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 17

Миколаїв
2024

Редакційна колегія збірника:

Бобіна О. В., канд. іст. наук, доц. (Миколаїв)
Вашкевич В. М., д-р філос. наук, проф. (Київ)
Гогоренко О. В., д-р філол. наук (Миколаїв)
Деркач В. М., заслужений тренер,
канд. наук з фіз. виховання та спорту, доц. (Миколаїв)
Карсканова С. В., канд. психол. наук, доц. (Миколаїв)
Коваль С. С., канд. фіз.-мат. наук, доц. (Миколаїв)
Матійко О. В., заслужений діяч мистецтв (Миколаїв)
Міняйлова А. В., канд. пед. наук, доц. (Миколаїв)
Наливайко В. С., канд. техн. наук, проф. (Миколаїв)
Трибулькевич К. Г., д-р пед. наук, доц. (Київ)
Філатова О. С., д-р філол. наук, проф. (Миколаїв)
Філіппова Н. М., канд. філол. наук, проф. (Миколаїв)
Чугуєва І. Є., канд. психол. наук, доц. (Миколаїв)
Яцунський О. С., заслужений тренер, доц. (Миколаїв)

Відповідальний за випуск: **Бобіна О. В.**

*Друкується за рішенням Вченої ради
Навчально-наукового гуманітарного інституту
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова
(протокол № 3 від 24.10.2024 р.)*

Гуманітарний вісник НУК: збірник наукових праць. — Випуск 17. —
Г 94 Миколаїв : Іліон, 2024. — 122 с.

У віснику опубліковані статті, що узагальнюють досвід роботи та результати досліджень у сфері вищої освіти та інших галузях знань. Основні рубрики вісника відповідають напрямам гуманітарної підготовки та соціально-гуманітарної освіти, яка здійснюється Навчально-науковим гуманітарним інститутом Національного університету кораблебудування. Вісник розрахований на викладачів, наукових працівників, фахівців, молодих науковців у сфері вищої освіти.

УДК 001(062.552)

© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2024

УДК 159.922.7:355.01-053.2(477.73)

Сінченко В. М.

студентка спеціальності 053 Психологія, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна Миколаїв), vika.sinchenko2004@gmail.com

Коренева Ю. П.

старший викладач кафедри психології, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), jkoreneva@ukr.net

ВІЙНА І ДИТИНСТВО НА МИКОЛАЇВЩИНІ: ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ТА ПРОГНОЗ НА МАЙБУТНЄ

Стаття досліджує психологічні наслідки війни для дітей Миколаївщини. Автори зосереджуються на дослідженні травматичного досвіду дітей, спираючись на статистичні дані та результати соціологічних опитувань. Окрім поширених психологічних проблем, таких як тривожність, депресія та порушення сну, також розглядаються можливі довготривалі наслідки травматичних подій, що можуть вплинути на їхню соціальну адаптацію та психоемоційний розвиток у майбутньому. Особлива увага приділяється важливості своєчасної психологічної підтримки та реабілітації. У статті також наголошується на активній участі благодійних організацій, які займаються наданням допомоги постраждалим дітям. Ключові слова: війна в Україні, психологічні наслідки для дітей, травматичний досвід, статус «Дитина війни», посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), емоційні проблеми, соціологічне дослідження, стійкість та адаптація, психосоціальна підтримка, реабілітація.

Війна в Україні триває вже понад два роки, залишаючи глибокий слід у житті мільйонів людей, особливо дітей. З початку повномасштабного вторгнення в лютому 2022 р., діти України пережили більше, ніж можна уявити: насильство, травми, втрати, руйнування та вимушене переміщення. Ці жакливі події змінили їхнє життя назавжди, вкравши не лише матеріальні речі, але й безцінні моменти дитинства.

У мільйонів дітей були вкрадені святкування днів народження, шкільні спогади, час з друзями та родиною. Вони втратили домівки, школи та дитячі майданчики – місця, які мали бути безпечними гаванями для розвитку та радості. Замість цього, діти змушені були стикнутися з реальністю війни, яка не щадить нікого.

Миколаївська область, як і багато інших регіонів України, особливо постраждала від наслідків війни. Статистика вражає: 12 774 дитини офіційно отримали статус «Дитина війни», ще близько 3 тисяч дітей чекають на його отримання. Цей статус надається дітям, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів. Але за цими сухими цифрами стоять реальні долі, зламані життя та глибокі травми.

Серед цих дітей є ті, хто отримав фізичні поранення, контузії або каліцтва. Є й ті, хто зазнав сексуального насильства – злочину, який залишає невидимі, але глибокі рани на все життя. Інші діти отримали статус через наслідки психологічного насильства, яке може бути не менш руйнівним, ніж фізичне.

Ці травматичні події мають довгострокові наслідки для психічного здоров'я дітей. Страх, тривога, депресія, посттравматичний стресовий розлад – це лише деякі з проблем, з якими стикаються юні жертви війни. Постійне відчуття небезпеки може призвести до хронічного стресу, який негативно впливає на розвиток мозку дитини, особливо в ранньому віці. Це може призвести до труднощів з концентрацією

уваги, проблем з пам'яттю та здатністю до навчання.

Багато дітей втратили відчуття безпеки та довіри до світу, що може вплинути на їхню здатність будувати здорові стосунки в майбутньому. Ця втрата базової довіри може проявлятися у формі підвищеної настороженості, труднощів у встановленні близьких стосунків або, навпаки, надмірної залежності від інших. Деякі діти можуть розвинути захисні механізми, такі як емоційна відстороненість або агресивна поведінка, які допомагають їм впоратися з травмою в короткостроковій перспективі, але можуть створювати проблеми у довгостроковій.

Крім того, досвід війни може призвести до зміни світогляду дитини. Діти можуть стати більш песимістичними щодо майбутнього, втратити віру в справедливість світу або розвинути почуття безпорадності. Це може вплинути на їхні життєві цілі, амбіції та загальне відчуття сенсу життя.

Важливо також зазначити, що реакції дітей на травматичні події можуть різнитися залежно від віку, особистості дитини та наявності підтримки з боку дорослих. Деякі діти можуть проявляти ознаки стійкості та адаптивності, особливо за наявності стабільної підтримки з боку сім'ї та громади. Однак навіть ці діти потребують уваги та підтримки, оскільки наслідки травми можуть проявитися пізніше в житті.

Для глибшого розуміння реальної ситуації та масштабів психологічних наслідків війни для дітей України необхідно звернутися до конкретних статистичних даних. Вони дозволяють не лише підтвердити теоретичні припущення, але й виявити специфічні проблеми та тенденції, які можуть бути не очевидними без систематичного дослідження. Саме такі дані дають можливість розробити ефективні стратегії допомоги та підтримки, враховуючи реальні потреби дітей та їхніх сімей в умовах війни.

Ці теоретичні міркування про психологічні наслідки війни для дітей підтверджуються конкретними даними, отриманими в ході соціологічного дослідження, проведеного Соціологічною групою «Рейтинг» на початку 2023 р. Результати цього опитування матерів українських дітей віком від 3 до 17 років дають нам чітке уявлення про масштаби та характер психологічних проблем, з якими стикаються діти в умовах війни.

Згідно з дослідженням, 55% опитаних матерів повідомили, що за останній місяць їхня дитина лякалася гучних звуків. Це особливо характерно для дітей молодшого віку (до 9 років) і є прямим наслідком пережитих обстрілів та постійної загрози нових атак. Такі реакції можуть призвести до розвитку тривожних розладів та фобій у майбутньому.

Також матері відзначали у своїх дітей дратівливість та апатію (41%), байдужість до навчання і минулих захоплень (39%). Ці прояви були більш поширені серед дітей середнього та старшого шкільного віку, що свідчить про глибокий вплив війни на мотивацію та емоційний стан підлітків.

Спахи гніву та агресії спостерігалися у 38% дітей, а страх і безпричинний плач – у 35%. Ці дані підкреслюють, наскільки глибоко війна впливає на емоційну регуляцію дітей, що може призвести до проблем у соціальній адаптації та міжособистісних стосунках.

Особливо тривожним є те, що 60% дітей були свідками або учасниками різноманітних подій, пов'язаних з війною. Найпоширенішими травмуючими подіями були розлука з рідними та близькими (28%), переїзд в інший регіон країни (25%), обстріли та бомбардування (24%). Ці події можуть стати причиною розвитку посттравматичного стресового розладу у дітей.

Незважаючи на ці тривожні дані, дослідження також виявило ознаки стійкості українських сімей. 87% матерів вважають, що їхні діти не потребують психологічної підтримки або допомоги. Це може свідчити про високий рівень адаптації дітей до нових умов, але також може вказувати на недостатню обізнаність батьків щодо психологічних наслідків війни та важливості профілактичної психологічної допомоги.

Важливо відзначити, що 94% матерів українських дітей вірять в те, що Україна зможе відбити напад Росії. Ця віра та оптимізм батьків можуть стати важливим фактором підтримки психологічної стійкості дітей.

Однак, незважаючи на цей оптимізм, майже 40% матерів зазначили, що за останній рік їхнє відчуття впевненості у майбутньому погіршилося. Це особливо характерно для тих, хто проживає в небезпечних місцях або був вимушений переселитися. Ця невпевненість батьків може передаватися дітям, впливаючи на їхнє сприйняття майбутнього.

Такий травматичний досвід, ймовірно, матиме різноманітний вплив на українських дітей, відрізняючи їх від однолітків з мирних країн. Деякі можуть

розвинути підвищену стійкість до стресу, більшу рішучість у досягненні цілей та посилене почуття емпатії. Це може бути результатом адаптації до складних обставин та спільного подолання труднощів.

Проте, інші діти можуть зіткнутися з психологічними проблемами, такими як невротичні прояви чи посттравматичний стресовий розлад (ПТСР). Ці стани можуть ускладнити їхній розвиток та соціальну взаємодію, проявляючись у вигляді нав'язливих спогадів, тривожності або надмірної обережності.

Важливо зазначити, що реакції на травматичний досвід можуть бути різними. Поряд з негативними наслідками, існує феномен посттравматичного зростання. Деякі діти можуть не лише подолати травму, але й набути нових позитивних якостей, стати більш зрілими емоційно та психологічно стійкішими.

Такі зміни у психіці та поведінці дітей є природною реакцією на екстремальні умови війни. Вони відображають складний процес адаптації та можуть мати як позитивні, так і негативні наслідки для майбутнього розвитку особистості.

Незважаючи на складну ситуацію, яка склалася в Україні, є позитивні моменти, які дають надію на краще майбутнє для дітей, постраждалих від війни. У нашому місті та по всій країні діють організації, які надають безкоштовну соціальну та психологічну допомогу дітям та їхнім сім'ям. Наприклад, Червоний Хрест України активно працює над наданням психосоціальної підтримки дітям, які пережили травматичні події. Вони проводять групові та індивідуальні сесії, які допомагають дітям впоратися зі стресом та тривогою, навчають їх технікам релаксації та самопомоги.

Організація «Голоси дітей» фокусується на психологічній реабілітації дітей, які постраждали від війни. Вони організовують арттерапевтичні заняття, групи підтримки та індивідуальні консультації, які допомагають дітям висловити свої почуття та обробити травматичний досвід через творчість та спілкування. Ці та інші організації відіграють важливу роль у процесі відновлення та реабілітації дітей, постраждалих від війни. Їхня робота спрямована на те, щоб допомогти дітям подолати травматичний досвід, відновити відчуття безпеки та нормалізувати їхнє життя наскільки це можливо в поточних умовах.

Важливо, щоб батьки, вчителі та інші дорослі, які працюють з дітьми, були обізнані про доступність цих послуг та заохочували дітей звертатися за допомогою, коли це необхідно. Раннє втручання та професійна підтримка можуть значно зменшити довгострокові негативні наслідки війни для психічного здоров'я дітей та допомогти їм розвинути стійкість та адаптивні механізми подолання труднощів.

Незважаючи на всі виклики, з якими стикаються українські діти, їхня стійкість, підтримка громади та професійна допомога дають надію на те, що вони зможуть подолати травми війни та вирости здоровими, сильними особистостями, готовими будувати мирне майбутнє для своєї країни.

Література

1. В Миколаївській області понад 12 тисяч дітей отримали статус «Дитина війни». *МикВісті*. URL: <https://nikvesti.com/news/public/295318-v-mykolaivskii-oblasti-ponad-12-tysiach-ditei-otrimali-status-ditina-viini> (дата звернення 07.10.2024)
2. Вплив війни на дітей. *War Childhood Museum*. URL: <https://warchildhood.org/ua/> (дата звернення 08.10.2024)
3. «Голоси дітей»: у Миколаєві запрацювала безкоштовна психологічна допомога дітям та батькам

під час війни. *Inshe.tv*. URL: <https://inshe.tv/mykolaiv/2023-05-26/767531/> (дата звернення 11.10.2024)

4. Страх звуків, апатія, агресія: які наслідки війни помітні у дітей? Опитування. *Українська правда*. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2023/02/27/253094/> (дата звернення 08.10.2024)
5. Як війна впливає на психічне здоров'я дітей? *War Childhood Museum*. URL: <https://warchildhood.org/ua/> (дата звернення 08.10.2024)

Sinchenko V. M., Student of the Specialty 053 Psychology, Education and Research Institute of Humanities of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), vika.sinchenko2004@gmail.com

Koreneva Yu. P., Senior Instructor of the Department of Psychology, Education and Research Institute of Humanities of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), jkoreneva@ukr.net

WAR AND CHILDHOOD IN THE MYKOLAIV REGION: PSYCHOLOGICAL CONSEQUENCES AND FUTURE OUTLOOK

The article examines the psychological consequences of war for children in the Mykolaiv region. The authors focus on exploring the traumatic experiences of children, drawing on statistical data and the results of sociological surveys. In addition to common psychological issues such as anxiety, depression, and sleep disorders, the article also discusses potential long-term effects of traumatic events that may impact their social adaptation and psycho-emotional development in the future. Special attention is given to the importance of timely psychological support and rehabilitation. The article also highlights the active involvement of charitable organizations providing assistance to affected children.

Key words: war in Ukraine, psychological consequences for children, traumatic experience, «Child of War» status, post-traumatic stress disorder (PTSD), emotional problems, sociological research, resilience and adaptation, psychosocial support, rehabilitation.

УДК 159.9

Чугуєва І. Є.

кафедри психології, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), inna.chuhuieva@nuos.edu.ua

Болотня Г. Б.

студентка спеціальності 053 Психологія, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна Миколаїв), bolotnya.anna@ukr.net

ТРИВОЖНІСТЬ ЯК СУЧАСНА ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА ТА МЕТОДИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

У статті представлено огляд наукових підходів до проблеми тривожності в умовах війни; визначено основні психологічні ознаки тривожності та сутність даного психологічного феномену. Наведено терапевтичні стратегії, які ефективно застосовуються у роботі з тривожністю і сприяють її зниженню як на ситуаційному, так і на особистісному рівні. Представлено стислий огляд практичних прийомів, які успішно застосовуються в психотерапевтичній практиці у боротьбі з тривожністю під час війни.

Ключові слова: тривожність, ситуативні тривожність, особистісна тривожність, фізіологічний, когнітивний, емоційний та поведінковий аспекти тривожності, терапевтичні стратегії подолання тривожності.

Актуальність теми. Тривожність є одним з найпоширеніших емоційних станів особистості, який проявляється в сильному навіязливому емоційному переживанні непередбачуваної ситуації яка може статися в майбутньому. Актуальність проблеми тривожності визначається стрімким зростанням кількості людей з високим рівнем особистісної та ситуативної тривожності, особливо це зростання спостерігається під час війни. Тому в цей час у психологічній практиці важливо розвивати стратегії подолання тривожності, розробляти психологічні прийоми та техніки проживання тривожності та корекції дисфункціональних переконань, що допомагають знизити рівень тривожності та керувати цим станом у майбутньому. У зв'язку з цим робота з

почуттям тривожності залишається важливою та актуальною темою в дослідженнях науковців та практикуючих психотерапевтів.

Мета статті полягає в розкритті основних маркерів тривожності як в ситуативному, так і в особистісному вимірі, а також в окресленні практичних стратегій подолання тривожності, які ефективно використовуються в сучасній психотерапевтичній роботі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розуміння тривожності як психологічного явища важливе для покращення нашої здатності діагностувати, лікувати та запобігати тривожним розладам особистості, які можуть виникати у складних життєвих обставинах, під впливом стресу війни. Визначаючи

ЗМІСТ

ДИЗАЙН

<i>Матійко Н. О., Дюміна К. М.</i>	Концептуальна модель бренд-дизайну в умовах цифрової конкуренції.....	3
<i>Матійко О. В., Куприяненко А. О.</i>	Вплив просторового макетування на естетичні та функціональні аспекти дизайну інтер'єру.....	5
<i>Портнов Д., Кульчинська В.</i>	Творчі студентські виставки в контексті формування навичок студентів-дизайнерів	7
<i>Сергієнко О. М., Кульчинська В. А.</i>	Використання виробів зі скла в оздобленні мінімалістичного інтер'єру.....	9
<i>Сергієнко О. М., Толкушкіна А.</i>	Фотографія як засіб сюжетної організації літературного твору	11
<i>Чигінцев С. І., Чигінцева О. В.</i>	Основні етапи при проєктуванні елементів дитячого майданчика.....	13
<i>Данильченко Н. В., Гавловська Д.</i>	Інтеграція конкурсів з дизайну в навчальний процес.....	14

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І ОЛІМПІЙСЬКИЙ СПОРТ

<i>Багбеков Т. Р., Савіна О. Ю.</i>	Розвиток тенісу як олімпійського виду спорту	16
<i>Бровко А. С., Сокол О. В.</i>	Кікбоксинг сольні композиції (музичні форми)	23
<i>Бурдін Д. С., Савіна О. Ю.</i>	Психосоціальна та фізична реабілітація ветеранів війни на Миколаївщині	25
<i>Гриник Є. І., Бірюк С. В.</i>	Історичні аспекти розвитку легкої атлетики на Миколаївщині.....	28
<i>Дон А. Г., Савіна О. Ю.</i>	Тенденції управління сферою фізичної культури і спорту в умовах глобалізації	31
<i>Дратман Л. С., Сокол О. В.</i>	Художня гімнастика як специфічна система фізичного виховання дівчат.....	35
<i>Кузікова Р. С., Деркач В. М.</i>	Особливості етапу початкової спортивної підготовки у важкій атлетиці	37
<i>Марцінковський І. Б., Єремєєва Є. А.</i>	Поширені травми у художній гімнастиці та заходи їх попередження (огляд літератури)	40
<i>Марцінковський І. Б., Єрофєєнко А. Д.</i>	Поширені травми у фехтуванні та заходи їх попередження за даними літератури	44
<i>Цап А. О., Сокол О. В.</i>	Розвиток фехтування як виду спорту	47

СУЧАСНІ МОВИ І ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА

Єганова Л. Л.	Особливості викладання німецької мови як другої іноземної після англійської.....	50
Литвинова А. Д., Ворчакова І. Є.	Автоматичний переклад юридичних текстів: аналіз неточностей і їхні правові наслідки	52
Філенко У. Ю.	Особливості функціонування вторинних текстів у сучасному комунікативному просторі (на матеріалі детективного дискурсу)	54

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

Бобіна О. В.	Третій рік навчання під час війни (2024): побіжний звіт директора ННГІ.....	57
Кравчук О. Ю., Гордієнко Д. О.	Практики забезпечення політичної безпеки в державі: міжнародний досвід	60
Матвієнко Л. В.	Спогади мешканців селища Первомайське: реалії лютого 2022 року.....	63
Оліфірова М. В., Матвієнко Л. В.	Особливості становища бізнесу на Миколаївщині, зумовлені російсько-українською війною 2014–2024 рр.	64
Сонечко О. С.	Рекреаційні та природні ресурси Миколаївщини: можливості відновлення	66
Сонечко О. С., Сугакова П. В.	Проблема водопостачання міста Миколаєва в умовах військової агресії: виклики та медико-соціальні наслідки	68

ПСИХОЛОГІЯ

Домашевська Д. П., Литвиненко І. С.	Розвиток емоційної регуляції як стратегія соціальної адаптації осіб з обмеженими фізичними можливостями	70
Кудряшова Д. С., Литвиненко І. С.	Протидія та попередження булінгу в закладах освіти	72
Ларченко І. В.	Локус контролю як чинник професійного самовизначення, стресостійкості та ментального здоров'я випускників професійно технічних навчальних закладів в умовах стресогенності	74
Литвиненко І. С., Вітко Ю. С.	Особливості прояву пізнавальної активності у старшокласників у процесі навчально-пізнавальної діяльності	78
Литвиненко І. С., Догарева В. В.	Смислоутворення як чинник переживання травматичного досвіду	81
Литвиненко І. С., Жело Ю. В.	Організація інклюзивного навчання для дітей з особливими освітніми потребами в закладах дошкільної освіти	83
Литвиненко І. С., Жереги О. В.	Особливості використання почуття гумору як ресурсу психологічного подолання перешкод.....	86
Литвиненко І. С., Козирева Є. В.	Психологічна допомога членам сімей загиблих воїнів.....	89
Литвиненко І. С., Манзарук Н. О.	ПТРС у дітей, які пережили психотравмуючі події.....	91
Литвиненко І. С., Розум'як С. О.	Психологічні особливості попередження конфліктів у подружній сім'ї	92

Литвиненко І. С., Мочалова О. В.	Особливості мотивування на здоровий спосіб життя студентської молоді в сучасних реаліях українського суспільства.....	94
Литвиненко І. С., Тимченко С. О.	Психологічна готовність дітей дошкільного віку до навчання в школі.....	97
Миргородський С. О., Литвиненко І. С.	Агресивні реакції та шляхи їх корекції в молодших школярів	99
Олексюк О. М., Гучек О. В.	Структура психологічної готовності психологів до професійної діяльності.....	101
Олексюк О. М., Коваль А. С.	Психологічна характеристика юнацького віку в сучасних умовах.....	103
Олексюк О. М., Козут О. В.	Стресові фактори в умовах професійної діяльності вчителя.....	105
Олексюк О. М., Приходько О. А.	Механізми психологічного впливу реклами на світогляд молоді	107
Сінченко В. М., Коренєва Ю. П.	Війна і дитинство на Миколаївщині: психологічні наслідки та прогноз на майбутнє.....	109
Чугуєва І. Є., Болотня Г. Б.	Тривожність як сучасна психологічна проблема та методи її подолання.....	111

ЛІТЕРАТУРНІ СТОРІНКИ

Сонечко О. С.	Наші янголи... ..	114
	Хвили тихої, мілкої Балтики... ..	114
	Мій дім... ..	115
	Місто в гірлі Інгулу... ..	115
ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВИХ СТАТЕЙ.....		119
ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СТАТТІ		120
ВИПАДКИ СКОРОЧЕНЬ, ЩО ЧАСТО ТРАПЛЯЮТЬСЯ У НАУКОВИХ ТЕКСТАХ		121

Наукове видання

ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК НУК

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 17

Редколегія не завжди поділяє погляд авторів статей.
За достовірність викладених фактів відповідальність несе автор.

Формат 60×84¹/₈. Ум. друк. арк. 14,2. Тираж 100 пр. Зам. № 3012-1.

Поліграфічне підприємство СПД Румянцева Г. В.
54038, м. Миколаїв, вул. Бузника, 5/1.
Свідоцтво МК № 11 від 26.01.2007 р.